

XIII. Ultimò requiritur Vocatio Divina, ex illo Apostoli: *Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Hebr. 5. 4. Signa autem divinæ vocationis sunt 1. Scientia conveniens. 2. Intentio recta vacandi Deo, animarumque saluti. 3. Probitas vitæ, que maximè requiritur ad veram vocationem agnoscendam, ex illo Tridentini: « Sciant Episcopi... debere ad hos Ordines assumi... dignos duntaxat, et quorum probata vita » senectus sit. » Sess. 23. c. 12. Utque docet D. Thomas (*Suppl. q. 35. art. 1. ad 3.*) dicens: « Non sufficit bonitas qualiscumque, » sed requiritur bonitas excellens: » hanc rationem assignans: « Ut » sicut illi qui ordinem suscipiunt, super plebem constituantur... » ita et superiores sint merito sanctitatis. » Hinc si quis absque his signis, et consequenter sine vocatione divina, ascendit ad altare, nequit à gravi culpa excusari; tum ob gravem præsumptionem, qua non vocatus in sacrum ministerium se intrudit, ut ait S. Anselmus: « Qui enim se ingerit, et propriam gloriam » querit, gratiæ Dei rapinam facit; et ideo non accipit benedictionem, sed maledictionem: » tum ob magnum periculum damnationis, cui se exponit, ut sapienter loquitur Episcopus Abelly: « Qui sciens, nulla divinæ vocationis habita ratione, se in Sacerdotium intruderet, haud dubiè se ipsum in apertum salutis discriumen injiceret. » Et tantò magis graviter peccant Episcopi, qui tales ad Ordines admittunt, transgrediendo præceptum illud Apostoli: « Manus cito ne imposueris, neque communicaveris peccatis alienis. » 1. Tim. 5. Quae verba exponens S. Leo Epistola 1. (alias 87.) ad Afric. 2. dicit: « Quid est communnicare peccatis alienis, nisi talen effici Ordinantem, qualis est ille qui non meruit ordinari? » Ideo in c. Nullus Dist. 24 universè Episcopis præcipitur, Nullus ordinetur, nisi probatus fuerit.

46. — Refert hic autem unà simul annotare, quinam ex prædictis illegitimè ordinantur suspensionem ipso facto incurvant. Incurrunt 1. qui ordinantur sine Dimissoriis sui Ordinarii, vel sine ejus Litteris Testimonialibus, cum ordinantur ab Episcopo Beneficii. 2. Qui eodem die duos sacros Ordines suscipiunt. 3. Qui ordinantur extra tempora. 4. Qui ordinantur ab Episcopo manente in aliena Dioecesi, sine licentia Episcopi loci. 5. Qui scienter ordinantur ante legitimam ætatem. 6. Qui ordinantur per saltum, omisso Ordine pæcedenti. Adde ultimo loco, qui ordinantur per simoniām; hic enim manet ipso facto suspensus ab Ordine simoniacè suscepto, et impeditur ab ascendo ad superiores; id tamen non currit, si simonia ab alio sit commissa, ignorantie ordinato (*Vide l. 3. n. 109.*)

CAPUT III.

DE ORDINIBUS IN SPECIE.

ARTICULUS I.

De prima Tonsura.

47. Quid prima Tonsura? et an sit Ordo? Quid si quis ordinatur sine Tonsura? — 48. Privilégia Tonsurati. — 49 et 50. De obligatione deferendi habitum et Tonsuram. — 51. Qui priventur privilegio Fori, et Canonis?

47. — PRIMA Tonsura non est Ordo, sed præparatio, sive dispositio ad Ordines, cum nullum Officium habeat circa ministerium altaris; ita communiter Theologi cum D. Thoma (*Suppl. q. 40. art. 2.*) Et probatur ex Trident. Sess. 23. c. 2. ubi Tonsuræ sumptio præcipitur, sicutque dicitur: « Ut qui jam clericali Tonsura insigniti essent, per minores ad majores adscenderent. » Ergo tonsura inter Ordines minimè numeratur (*Vide l. 6. n. 734.*) Clericus significat in sortem vocatus, scilicet ad cultum Deo præstandum. Tonduntur ei capilli in modum coronæ, ad significandam regiam dignitatem eorum, qui in sortem Domini vocantur. Tradit autem Catechismus Romanus, S. Petrum primam Tonsuram instituisse. Ut quis possit tonsurari requiritur 1. ut sit mas: 2. ut sit confirmatus: 3. ut sciat legere et scribere, ac saltem Grammaticam, præter rudimenta fidei: 4. ut habeat animum Deo inserviendi. Qui ordinatur sine Tonsura, graviter quidem peccat contra præceptum Tridentini, sed validè ordinatur; verū manet suspensus usque ad beneplacitum Episcopi. Qui autem aliquem Ordinem jam suscepit sine prima Tonsura, non tenetur eam postea recipere, quia per Ordinem susceptum jam fuit factus idoneus ad alios suscipiendos.

48. — Effectus, et privilegia Tonsurati hæc sunt: I. Tonsuratus transfert ad statum Clericalem, unde acquirit privilegium fori, quo eximitur à jurisdictione fori laicalis, modo deferat habitum, et Tonsuram, ac alicui Ecclesiæ de mandato Episcopi inserviat, aut versetur in Seminario, vel in aliqua schola licentia Episcopi, ut habetur in Trident. Sess. 23. c. 6. II. Acquirit etiam privilegium Canonis, ita ut percutientes ipsum injurioso incurvant excommunicationem reservatam Papæ, si percussio est gravis; Episcopo vero, si levis. III. Tonsuratus fit capax beneficii ecclesiastici, modo habeat 14 annos. IV. Fit capax etiam omnis jurisdictionis ecclesiasticae ad conferenda beneficia, ferendas censorias, et judicandas causas spirituales.

49. — Quær. hic, qualiter peccant, et quas incurrant poenas Clerici habitum aut Tonsuram non deferentes? et quando propter id privilegio fori et Canonis priventur? Clerici in minoribus, ut communiter DD. aiunt, non peccant graviter, si habitum et Tonsuram non deferant; immo communius *Satus, Nao. Arm. Cas.*

trop. Escob. Holzm. etc. ab omni culpa eos excusant, ex Bulla Sixti V *Pastoralis*, ann. 1588. 31. Nam ibi in tantum Clerici declarantur teneri ad habitum deferendum, qui pensionem, aut alia bona ecclesiastica recipiunt, excedentia valorem annuorum 60 aureorum de Camera. Clerici autem Beneficiati, aut in sacris constituti, peccant quidem graviter si habitum dimittunt, ut communiter docent *Sanch. Laym. Castrop. Bonac. Salm. etc.* (quidquid dicant *Cajet. Escob. et Gobat.*) dum in Trid. Sess. 14. c. 6. tales habitum non deferentes de temeritate arguuntur. Valde tamen probabiliter negant eos peccare omnes AA. prefati, si habitum dimittant ad breve tempus, aut ex causa justa se occultandi, putâ ad aliquod grave damnum vitandum, id quoad culpam quod autem ad poenam pertinet, in Concilio loc. cit. sic dicitur : « Si post » quam ab Episcopo suo... moniti fuerint, honestum habitum » clericalem... non detulerint, per suspensionem ab ordinibus ac » officio, et beneficio, ac fructibus..., nec non si semel correpti » denuo in hoc deliquerint, etiam per privationem officiorum, et » beneficiorum... coerceri... debeant. » Ex quo patet has poenam esse tantum ferendæ sententiae. Neque huic obstat Bulla Sixti V *Cum sacrosancta*, edita die 4 Jan. 1588, ubi beneficiati non deferentes habitum ipso jure declarantur privati suis beneficiis : nam id dispository fuit tantum pro Urbe Romæ, et postquam mandatis sub certo termino ipsi non obedierint. (Lib. 6. n. 825.)

30. — Idem quod de habitu, dicunt *Sanch. Laym. Escob.* et alii de Tonsura, sive corona. Alii tamen, ut *Castrop. Henrig. Renzius, et Tamb.* cum *Marchino*, Clericum etiam in sacris, aut Beneficiatum Tonsuram non deferentem non audent damnam de mortali, nisi eam ex contemptu omittат. Cæterum bene quidem ait *La Croix* facilius excusandos eos qui Tonsuram, quam qui habitum non deferunt; unde præfatus Auctor nec Sacerdotem Tonsuram per 6 aut 8 Hebdomadas non deferentem damnat de mortali. (n. 826.)

31. — Privantur autem beneficiati, sicut etiam ii, qui in sacris sunt constituti habitum non deferentes, privilegio tam Fori quam Canonis, si post tertiam monitionem illum non reassumant, ex cap. *Contingit. 45. de Sent. excomm.* (n. 827.) Simpliciter autem Tonsurati, aut Clerici tantum ad Ordines minores promoti, sine Beneficio, non peccant graviter, sed non gaudent privilegio Fori, si actu habitum non deferant, nec Ecclesiæ inserviant, ut habetur in Trid. sess. 23. c. 6. Gaudent verò semper ac habitum reassumunt, nisi hoc faciant in fraudem, putâ si fuerint in carcere jam conjecti pro criminalibus, vel jam citati in foro laicali pro civilibus (cit. n. 827.) Aliter tamen dicunt DD. de privilegio Canonis (ib.) An autem peccet, qui Tonsuram suscipit ad accipendum Beneficium, sine animo permanendi in statu Clericali? Vide opus nostrum morale (l. 4. n. 113.) ubi dicitur suscipiens peccare, sed probabiliter tantum venialiter.

Hic juvat annotare id quod statutum habetur anno 17/41 in Concordato inter sanctam Sedem, et Carolum III Regem Reg-

orum Neapolis, et Siciliarum circa Ordinationem prout ordinorum ad Statum Ecclesiasticum. I. Niuno potrà esser da ora innanzi promossa alla prima Tonsura se non che a titolo di Beneficio, o Capellania perpetua, le di cui rendite, detratti i pesi, ascendano almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella Diocesi del Promovendo. II. Giudicando qualche Vescovo veramente utile, o necessario alla Chiesa, conferir la prima Tonsura a qualche giovine, benchè non abbia verun Beneficio, potrà farlo, ma nel solo caso che abbia il medesimo una Pensione ecclesiastica perpetua della rendita che ascenda almeno alla metà della tassa stabilita pel Patrimonio sagro nella sua Diocesi, o l'intero Patrimonio; il quale per evitare qualunque frode o inganno, non potrà costituirsi da ora innanzi, che unicamente sopra beni stabili, o sopra annue rendite fisse; e dovrà regolarsi a tenore della tassa Sinodale di ciascuna Diocesi, purchè non sia esso Patrimonio nè in minor somma di ventiquattro ducati, nè in maggior di quaranta. III. Oltre al requisito del Beneficio. Capellania perpetua, o Pensione ecclesiastica perpetua, o dell'intiero Patrimonio, a niuno potrà conferirsi la prima Tonsura, il quale dopo aver terminati dieci anni di sua età, non sia andato a dimorar almeno per un triennio in qualche Seminario o Convitto ecclesiastico: e dove ciò non possa farsi, non abbia almeno portato per tre anni l'abito Chiericale con licenza del proprio Ordinario, ed in tutto il triennio, o almeno per la maggior parte nelle feste di prece di ciascun de' tre anni non abbia seruito a qualche Chiesa nella maniera che gli sarà dal proprio Vescovo prescritta; computando questo serizio colla dimora, che avrebbe dovuto fare in qualche Seminario, o Convitto ecclesiastico, ec. Ultimo loco dicitur: Chiunque sarà promosso alla prima Tonsura, agli Ordini minori, o agli Ordini sagri contrà la forma prescritta nel presente regolamento, oltre alle pene di sopra accennate, rimarrà perpetuamente sospeso dall'esercizio dell'Ordine già conferitogli. E chi l'avrà così ordinato, o pure gli avrà a tal effetto concesse le dimissorie, se sarà Vescovo, sarà sospeso per un anno dalla collazione degli Ordini, e dall'esercizio de' Pontificali; e non essendo Vescovo, ma Prelato inferiore coll'uso de' Pontificali, sarà sospeso per sempre dall'esercizio de' medesimi, e non avendo l'uso di essi, come pure qualunque altra persona constituta in dignità, per sempre sarà sospesa dall'esercizio dell'Offizio, e de' suoi Ordini.

ARTICULUS II.

De Ordinibus minoribus.

32. Quot sint Ordines minores. — 33. Sect. I. De Ostiariatu. Materia traddenda est ab ipso Ordinante; et ab eo Missa celebranda. — 34. Sect. II. De Lectoratu. — 35. Sect. III. De Exorcistatu. — 36. Sect. IV. De Acolythatu.

32. — ORDINES minores quatuor sunt, Ostiariatus, Lectora-

tus, Exorcisatus, et Acolythatus. Dicuntur ipsi *Minores* propter minora officia, quæ ab Ordinatis exercentur circa Missam, aut in Ecclesia.

Sectio I. De Ostiariatu.

53. — *OSTIARIATUS est Ordo, quo confertur potestas aperiendi, claudendi, et custodiendi Ecclesiam.* Officium Ostiarii (prædicta) est etiam pulsandi campanas, necnon admittendi dignos in Ecclesia, et expellendi indignos, scilicet Infideles, Hæreticos, et Excommunicatos. Materia *Remota* Ostiariatus sunt claves Ecclesiæ: *Proxima* clavium traditio. Forma sunt verba Ordinantis, et dicentis: *Sic age quasi redditurus rationem, pro his rebus, quæ his claribus recluduntur.* Ita tradunt AA. qui tenent singulos septem Ordines esse Sacraenta. Claves debent esse propriæ Ecclesiæ, nec possunt alia substitui, debentque tangi ab Ordinando. Hic autem denuo adverte id quod notatum est n. 28, nempe quòd in Sacramento Ordinis materia omnino tradenda est ab ipso Ordinante, alias Sacramentum invalidè ministratur, et ab eodem debet Missa celebrari. (*Lib. 6. n. 744.*)

Sectio II. De Lectoratu.

54. — *LECTORATUS est Ordo, quo confertur potestas legendi Scripturas sacras in Ecclesia.* Materia *Remota* est liber Propheticarum, et Epistolarum. *Proxima* illius traditio. Forma sunt verba: *Accipe et esto verbi Dei relator, etc.* Officium igitur lectoris est legendi sacras Scripturas (intellige extra Missam, nam in Missa officium est Subdiaconi), ac etiam Cathecumenos instruendi. Si loco libri Epistolarum sive *Lectionarii* traderentur Biblia, aut Breviarium, valida quidem, et etiam licita esset Ordinatio; secus si aliud liber.

Sectio III. De Exorcistatu.

55. — *EXORCISTATUS est ordo, quo datur potestas expellendi demones ab obsessis ne eos impediант à Communione.* Materia *Remota* est liber exorcismorum; *Proxima* ejus traditio. Forma: *Accipe, et habe potestatem imponendi manus super energumenos, etc.* Exorcismus autem est formula quædam ab Ecclesia instituta ad demones fugandos in nomine Iesu Christi. Ut possit autem Exorcista solemniter exorcizare, requiritur etiam collatio jurisdictionis, sive licentia Episcopi. Id tamen non est ob jus commune, sed ob particulare præceptum Episcoporum prohibentium exorcizare sine eorum licentia (n. 745.) Dictum est *solemniter*, cum quisque fidelis potest privatum imperare dæmonibus, ne noceant, neve impediant fideles ab actionibus sacris. (*Vide l. 3. n. 103. App. de Adjur. num. IV.*)

Sectio IV. De Acolythatu.

56 — *ACOLITHATUS est ordo, quo datur potestas ferendi Urceos ad altare, et Candelabrum luminaque in ipso accendendi. Ma-*

teria *Remota* sunt Urceoli vacui: *Proxima* eorum traditio. Forma *Accipe Ceroferarium, etc. atque, Accipe Urceolos, etc.* Utraque materia est essentialis, sed nobilior sunt Urceoli, quia vinum et aqua magis sunt ad Missam necessaria. Hæ autem materiae sunt partiales, unam totalem constituentes. Character vero non in candelabri, sed in urceolorum traditione imprimitur, quia in ea principalior traditur potestas (*Lib. 6. n. 745.*)

ARTICULUS III.

De Ordinibus majoribus.

Sectio I. De Subdiaconatu.

57. Quid Subdiaconatus? Materia, Forma et Officium. Si sine manipulo, etc. — **58.** Requisita. — **59.** §. I. De voto castitatis et an castitas sit ex voto? Si quis ignoret, etc. Si impuber, etc. Qui per metum ordinatur, etc. — **60.** §. II. De horis canoniceis, Propositiones damnatae. — **61.** Qui teneantur ad horas? I. Clerici in sacris. II. Religiosi professi. III. Beneficiati. — **62.** Cui facienda restituatio fructuum. — **63.** Si habent alia onera. — **64.** An excommunicati, etc. Et qui sine attentione interna, etc. — **65.** Intra primos sex menses. Qui sine culpa omittit. An unum peccatum, etc. — **66.** Qui non percipit fructus, etc. — **67.** Si beneficium sit tenue. — **68.** An male expendens, etc. Canonicus non canens. — **69.** Quæ parva materia, etc. An projiciens Breviarium. In dubio an quid omisssum. — **70.** Quæ requirantur ad horas recte dicendas? I. Juxta præscriptum. Si permutes officium. — **71.** Si alio pergis. — **72.** Si advertis te errasse. De Litaniis, et Officio defunctorum. — **73.** II. Pronunciatio vocalis. Quid in Choro. — **74.** III. Pronunciatio integra. IV. Pronunciatio continuata. V. Ordo horarum. VI. Tempus. — **75.** Intentio, et attentio. — **76.** Causæ excusantes à recitatione. — **77** ad **80.** §. III. De censuris in genere. — **81** ad **83.** §. IV. De Censuris in specie, et I. De excommunicatione. — **84.** II. De suspensiōne. — **85.** III. De depositione, etc. — **86.** IV. De interdicto. — **87.** V. De irregularitate. — **88.** Irregularitates ex delicto. — **89.** Irregularitates ex defectu.

57. — *SUBDIACONATUS est Ordo, quo traditur potestas, per quam Ordinatus potest deferre calicem ad altare, ministrare Diacono, et legere epistolam in Missa.* Materia *Remota* est duplex, nempe Calix vacuus cum patena vacua, necnon liber epistolarium. Materia *Proxima* est horum traditio. Calix autem probabiliter debet esse consecratus, ut plures DD. sentiunt; unde ipsorum sententia in praxi sequenda est (*Lib. 6. n. 747.*) Sic etiam omnino requiritur traditio libri Epistolarum (n. 746. D'ub. 1.) Forma autem sunt verba Episcopi: *Videte cujus ministerium vocis traditur, etc.* Et alia: *Accipe librum Epistolarum, et habe potestatem legendi eas, etc.* Duplex enim materiae duplex adhibetur formâ partialis. Officium Subdiaconi (ultra prædicta in altari) est deferre Crucem, et lavare corporalia. Peccaret Subdiaconus, si absque manipulo solemniter ministraret in Missa, nisi urge-

ret necessitas, ut dicit P. Suar. (*De Censur. Disp. 42.*) An autem graviter peccet Subdiaconus ministrans in mortali? Vide dicta supra n. 14. Clericus (vel etiam Subdiaconus) exercens officium Subdiaconi sine manipulo, vel cum manipulo, sed non intendens ex officio actuū illum exercere, non incurrit irregulatatem; quia tunc (ut ait Bonac.) exercet tantum officium cantoris. Secus si cum manipulo intenderet exercere officium proprium Subdiaconi (*Vid. l. 7. n. 358.*)

• 38. — Ut quis ad Subdiaconatum possit promoveri, requiritur 1. ut sit ordinatus in minoribus. 2. Aetas 21 annorum completorum. 3. Titulus sustentationis (de quo vide supra dicta n. 37. ad 39.) 4. Ut bene sciat quae pertinent ad suum munus. 5. Examen, quod debet quidem rigorosius esse in Subdiaconis, ut recte advertit *Homobonus* (*Poenitentiarius in Ecclesia Bonon.*), et singulariter circa Subdiaconi obligationes, nempe servandi castitatem, recitandi officium, habendi titulum sustentationis; necnon refert Subdiaconos examinare circa Censuras, et Irregularitates, quarum singulatim hic principaliora rudimenta mox infra breviter recensemus.

§. I. De voto Castitatis.

39. — SUBDIACONUS ex præcepto S. Gregorii Papæ in c. 2. *Dist. 28.* tenetur votum castitatis emittere. Hinc obligatio castitatis in Ordinatis in sacris verius est ex vi voti Ordinibus annexi, quam præcepti Ecclesiæ, ut satis colligitur ex cap. *Cum olim de Cler. Conjug.* Attamen si quis Ordinem suscipiendo expressè nolle castitatem vovere, tunc iste saltem ex præcepto Ecclesiæ ad castitatem teneretur. Hocque dicendum etiamsi nesciret hanc obligationem, modo vellet verè ordinem susciperet: et adhuc si inculpatè nesciret, ut valde probabiliter plures Doctores docent (*Vide l. 6. n. 809. Dub. 1 et 2.*) Qui autem ordinaretur ante usum rationis, hic non teneretur ad castitatem. Qui verò ordinatur ante pubertatem, an ad castitatem teneatur? Adest duplex sententia, utraque probabilis. (*Ibid. n. 810.*) Qui ordinatur per metum extrinsecum injustè incussum, et non habet animum suscipendi Ordinem, non tenetur ad castitatem, et etiamsi animum haberet, probabilius nec teneretur, quia votum emissum ob metum probabilius est invalidum. Secus si metus fuerit justè incussum, vel si ordinatus scienter suam Ordinationem ratificaret, nempe si ultro Ordinem exercebat. (*n. 811.*)

§. II. De horis Canonicas.

60. — PRIMO loco hic refert annotare plures Propositiones dammatas ab Alexandro VII, nimurum Prop. 5. quæ dicebat: *Restitutio fructuum non debetur ante sententiam.* Prop. 21. *Habens... beneficium, si studio... vacet, satisfacit recitando per alium.* Prop. 33. *Restitutio fructuum suppletur per eleemosynas ante factas.* Prop. 34. *Satisfacit dicens Officium Paschale pro Officio diei Palmarum.* Prop. 35. *Cum uno Officio potest satisfieri obli-*

gationi duorum dierum. Item Innoc. XI damnavit Prop. 54. *Quis nequit recitare Matutinum, non tenetur ad alias Horas.*

61. — Quær. I. Quinam teneantur ad horas? Tenentur I. Omnes ordinati in sacris, etiamsi sint excommunicati, suspensi et degradati. Ordinatus autem ad Subdiaconatum in die Ordinationis tenetur ad Horam correspondentem horæ qua ordinatur. Tenentur II. Religiosi professi utriusque sexus. Hoc habetur ex antiqua consuetudine obligante sub gravi, ut tenet communis sententia contra aliquos. Nec valet dicere, quod non constet, an consuetudo recitandi Officium sit introducta à Religiosis animo se graviter obligandi; nam respondetur quod cum illa constanter, et tandem cum magno incommmodo ab omnibus Religiosis observata fuerit, presumptio est pro parte affirmativa; pro qua autem parte stat presumptio, pro ea stat etiam possessio, regula generalis est (*Vide l. 4. n. 142.*) Nullus autem Religiosus, aut Monialis in particulari tenetur sub gravi Horas dicere in choro, ut communiter dicunt Suar. Salm. Conc. etc. Modò chorus non tollatur, ad quem requiruntur saltem quatuor expediti. Ad officium verò non tenentur Religiosi ejecti; sed tenentur profugi (*Ibid. Dub. 1 et 2.*) Tenentur III. Beneficiati, alias fructus omnes beneficii restituere debent, ex Concil. Lateran. V. sect. 9. §. *Statuimus, ubi dictum fuit: « Statuimus, ut quilibet habens beneficium, si post sex menses, obtento beneficio, officium divinum non dixerit, fructus non faciat suos pro rata recitationis. »* Et si talis post monitionem adhuc pergit omittere, potest etiam beneficio privari. Deinde Sanctus Pius V in *Constit.* 186 quæ incipit, *Ex proximo Lateranensi,* decrevit, quod qui relinquat Matutinum, restituat dimidiam partem fructuum correspondentium illi diei: qui cæteras Horas, aliam dimidiam; qui verò unam tantum ex parvis, sextam partem. (*Vide l. 3. n. 663.*) Et idem dicendum, si quis per plures leves omissiones inter Officium diei ad gravem materiam pertingit (*n. 668.*) Qui autem hodie supplere vellet Officium heri omisso, minimè liberatur à restitutione (*n. 667.*), hæc que restitutione debetur ante omnem sententiam, quia conditio recitationis est absolutè necessaria ad lucrando fructus, cum sine ipsa nequeat beneficiarius facere fructus suos, ut præfatum Concilium sancivit (*n. 665. et l. 4. n. 140. Qu. I. vers. Sed dices.*)

62. — Restitutio autem tunc facienda est vel pauperibus (sufficit cujuscumque loci) vel fabricæ Ecclesiæ, vel domui beneficii, vel in augmentum agrorum ipsius. Potest etiam fieri in refectionem alterius indigenit Ecclesiæ, si propria non eget, vel si fabrica alienæ Ecclesiæ redundaret in utilitatem pauperum. Potest etiam applicari in Missis pro defunctis, et potest Beneficiatus adhuc applicare eam sibi ipsi, si verè pauper sit, modo non faciat in fraudem; *Suar. Cast. Navarr. Tol. Less. etc. comm. (Lib. 3. n. 672.)* Si quis autem post omissionem dederit eleemosynas, immemor, vel forte ignorans obligationem restitutionis, proba-

biliter potest eas computare, ut dicunt *Sanch. Suar. Lug. Salm. Croix, etc.* (*lib. 3. n. 700. Qu. I. ad. vers. Limitant.*)

65. — Probabiliter dicunt etiam *Sot. Less. Vasq. Bon. Sanch. Salmantic, etc.*, quod si Beneficiatus alia onera habet, quibus jam satisfecerit, non tenetur omnes fructus restituere. Secus tamen dicendum (quidquid dicant alii) de simplici Beneficiato, qui nullum aliud onus haberet, nisi deferendi habitum (*Lib. 3. n. 673. Qu. 10.*)

64. — An autem excommunicatus toleratus teneatur ante sententiam restituere fructus Beneficii, si onera ipsius impleverit? Aliqui affirmant, sed probabiliter et communius alii negant, prout dicitur *Hom. Apost. Tr. 19. n. in fin.*, quia non tenetur reus nisi post sententiam subire poenam illam, quae actionem requirit; ex alia autem parte excommunicati tolerati validè jam Sacraenta ministrant, horasque persolvunt; ita *Laym. Tourn. Castropol. Salm. Bonac. Coninch.* et alii plures (*Lib. 3. n. 670.*) Sic etiam probabiliter non tenetur ad restitutionem qui recitat sine attenzione interna; cum opinio, quod sufficiat ad satisfaciendum, si habeatur intentio, et attentio externa non sit improbabilis juxta dicenda *n. 75.* (*Lib. 3. n. 669. et l. 4. n. 177.*)

65. — Præterea notandum, S. Pium in præfata Constitutione declarasse, quod Beneficiati, si intra primos sex menses officium omittant, licet non teneantur ad restitutionem, tamen non excusantur à peccato mortali (*Vide l. 3. n. 663.*) Hinc omnino dicendum quod Beneficiati, etiam si vellent pro eo tempore fructus restituere, omitendo officium, graviter peccant, cum ipsis ad officium quovis tempore Ecclesia ex motivo Religionis obstrinxerit. (*l. 4. n. 145. Qu. II.*) Graviter igitur peccat qui intra sex menses (ut dictum est) officium omittit, sed non tenetur ad restitutionem, ut docent *Less. Vasq. Conc. Vio.* et communior sententia (contra paucos). Ratio, quia, juxta communem sententiam restitutio fructuum non jam debetur de jure naturali; fructus enim non dantur pro mercede recitationis, sed pro sustentatione Beneficiarii, cum onere tamen officii, imposito ab Ecclesia (ut diximus) ex motivo Religionis; et ideo nulla ante Concil. Lateranense restitutione præcipiebatur. Concilium autem restitutionem præcipit tantum omittentibus post sex menses. (*Lib. 3. n. 665 et 666.*) Ob eamdem rationem non tenetur ad restitutionem, qui omittit officii recitationem sine culpa: quia, licet (ut dictum est *n. 61. in fin.*) restitutio ante ommem sententiam facienda sit, tamen cum ipsa in poenam præcepta sit, omnino culpam requirit, ut rectè dicunt *Less. Sanch. Conc. Vio.* et alii communius, contra paucos (*cit. n. 665.*) Pariter ob eamdem rationem Subdiaconus Beneficium habens, si officium omittit, unum tantum committit peccatum, cum ex uno motivo Religionis ad illud teneatur (*Lib. 4. n. 145. Qu. I.*)

66. — Dubit. 1. an teneatur ad officium Beneficiarius, qui fructus non percipit? Minimè tenetur, si ipse non negligenter a gesserit in illis exigendis. Excipe, nisi ipse in poenam aliquas

criminis sit fructibus justè privatus; vel nisi certam spem habeat percipiendi illos sequentibus annis (*Lib. 3. n. 664.*) Quid si de Beneficio lis vertatur? Resp. si Beneficiarius nondum acceperit illius possessionem, non tenetur ad officium, nisi per ipsum stet quin statim possessionem adipiscatur. Si verò jam acceperit, tenetur casu quo spem certam habet vincendi item, secus si sit in dubio (*c. n. 664. v. Quid si.*)

67. — Dubit. 2. an teneatur ad officium habens Beneficium tenue? Alii affirmant; sed alii plures negant, ut *Less. Sanch. Malder. Arag. Rodriq. Molfes. Pelliz.* et alii; quia tenue beneficium ex c. *Is cui, de Præbend.* in 6. ut verum beneficium non habetur. Dicunt autem illud esse tenue beneficium, quod non pertingit ad tertiam partem sustentationis (*Lib. 3. n. 674.*)

68. — Dubit. 3. an Beneficiarius malè expendens fructus beneficij teneatur ad restitutionem? Plures graves DD. probabiliter negant, ut *S. Antoninus, Less. Cabass. Sanch. Salm.*, et alii cum *S. Th. (2. 2. q. 285. art. 7.)* qui aut Præbendas haberi ut bona patrimonialia. Alii tamen probabiliter, ut *Laym. Bonac. Navarr. Petrcor. Conc. etc.* affirmant, quia beneficiarii ex justitia teneantur fructus superfluos pauperibus vel locis piis erogare, nam saltem Ecclesia non concedit ipsis dominium fructuum, nisi limitatum ad superfluos erogandos in pauperes (*Lib. 3. n. 492.*) *V. Hom. Apost. Tr. 10. n. 7.* Hic autem sedulò advertendum, quod Summ. Pont. Bened. XIV, in Brevi ad Cardinalem Delphini Patriarcham Aquileiensem, emanato die 19 Januar. 1748, declaravit Canonicos Choro non interessentes, vel ibi non canentes, non solum distributiones quotidiana amittere, sed etiam ad restitutionem teneri fructuum suarum Præbendarum. (*Lib. 3. n. 675. Dub. 3.*)

69. — Quær. II. Quanta sit obligatio officii? Certum est peccare graviter, qui omittit notabilem officii partem. Cæterum censemur parva materia omissio minoris partis quam parvæ horæ (*Lib. 4. num. 147.*) Qui autem omnes septem horas omittit, verius cum *Less. Sanch. Conc. Tourn.* et communius, unum committit peccatum, quia omnes horæ integrum officium componunt. (*Lib. 4. n. 148.*) Qui officium projiceret in mare, tot peccata committeret, quot omissiones dierum prævideret; quia singulæ omissiones officii, ad quamlibet diem pertinentes, sunt singulæ transgressiones, et hic, eas jam prævidendo, peccaret quidem in causa (*ibid. n. 149.*) An in dubio, utrum aliquid ex officio sit vel ne omissum, sit repetendum? Repetendum quidem in dubio negativo, scilicet si nullum prudens motivum habeas, quod jam dixeris; secus si dubium est positivum, nempe si probabiliter credas te dixisse; ita communiter *Nao. Sanchez, Lugo, Tourn. Castr. Salm. Ronc.* (*Vide l. 4. n. 150.*)

70. — Quær. III. Quæ requirantur ad horas bene recitandas? Requiritur 1. Ut recitentur juxta *Præscriptum Breviarii Romani.* Unde improbabilem censeo opinionem eorum, qui dicunt non peccare mortaliter, qui commutat officium in aliud notabiliter

brevius. (n. 160.) An autem sit mortale mutare in æquale, vel quasi? Adest hinc inde duplex plurimorum sententia. *Æquius* tamen videtur dicendum cum *Sporer*, *Roncag.* *Vioa*, *Laym.* *Eibel*, etc. esse mortale, si mutatio sit frequens; veniale si raro, putà ter, vel quater in anno; et nullum, si id aliquando fiat cum causa, nempe itineris, studii, etc. Ratio, quia licet officium recitandum sit juxta formam individualem Breviarii, ut præcipit S. Pius V in Bulla *A nobis* descripta in Breviario, dicendo: *Neminem satisfacere nisi hac sola forma*; tamen probabile est Pontificem in hac forma præscribenda magis resipexisse ad formam substantialem, quæ est quantitas officii, quam ad accidentalem, nempe ad illius qualitatem: et ideo commutatio non videtur culpam venialem excedere. Id tamen frequenter facere esset mortalís culpa, quia (ut rectè ait *Laym.*) esset perversio ordinis; et gravis quidem, si frequens esset. (Lib. 4. n. 161. v. Qu. III.)

71. — His positis, probabile est I. Quod si alio pergis, potes recitare officium illius loci, nisi fueris Religiosus, quia teneris tunc recitare officium Breviarii tui Ordinis; ita *Laym.* *Holzm.* *Bonac.* *Castrop.* et alii. II. Quòd Capellani, et Commensales Cardinalium, et Episcoporum possunt eis conformari in officio: *Holzm.* cum communi, et Decreto Sacr. Congreg. Rituum, et *Clem. Dignum*, de *Celebr. Miss.* Et idem dicunt DD. de Capellani Monialium, *Croix*, *Holzm.* *Gob.* *Stoz.* etc., et de iis qui obeunt exercitia spiritualia apud Religiosos, *Laym.* et *Gob.* III. Quòd possis recitare officium socii; quia ipsa associatio excusat, modo officium non sit notabiliter brevius, *Vioa*, *Ronc.* *Henriq.* *Quintanad.* et alii. (Lib. 4. dicto num. 161. vers. Juxta autem.)

72. — Si quis advertit se errasse, postquam multum processit in officio indebito, potest vel proseQUI, vel recitare reliquum de proprio, sed melius erit recitare de proprio; nisi vellet alia die non impedita officium dicere de Sancto illo; quod satis probabiliter admittunt plures DD. (Cit. n. 161. Qu. V.) Ex consuetudine autem introducta gravis est obligatio recitandi Litanias S. Marci, Rogationum, ac officium defunctorum etiam in privato. (Lib. 4. n. 161. Qu. I et II.)

73. — Requir. II. *Pronunciatio vocalis*. Hic dubitatur, an recitans beat se audire? Alii affirmant, alii tamen non improbabiliter negant, ut doctissimus *Sylvius*, *Tourn.* *Laym.* *Azor.* *Spor.* *Salm.* *Trull.* *Rod.* et alii, quia in recitatione officii non jubetur auditio, sed pronunciatio, ad quam non oportet elevare vocem, sed sufficit formare aliquem externum sonitum, qui semper adest, cùm verba proferuntur (Lib. 4. n. 163.) Submisso recitans in Choro bene satisfacit (*ibid.* v. An autem): sed non *Canonicus*, qui tenetur canere, juxta dicta n. 68. *in fin.* Recitanti autem in Choro sufficit si audias alteram partem in confuso, vel tantum unum ex ea. Quid si non satis percipis in materia notabili alteram partem, propter culpam Chori, aut socii? alii dicunt quòd teneris repete non auditum. Alii plures negant, quia per ipsam societatem, et tuam applicationem moraliter jam

communicas; ita non improbabiliter. (*Sa.* *Major*, *Ronc.* *Elbel*, *Salm.* *Pelliz.* *Trull.* et alii Lib. 4. n. 163. Qu. II.) Surdus autem non satisfacit, quidquid alii dicant. Secus vero dicendum de surdastro, si audiat saltem in confuso. (n. 163. Qu. III.)

74. — III. *Pronunciatio integra*, id est, sine mutilatione, qua sensus verborum notabiliter varietur. Valet tamen officium, si aliqua saltem servetur significatio verborum (n. 165). IV. *Pronunciatio continuata*, scilicet sine interruptione in qualibet hora, quæ autem interruptio inducit veniale, nisi aliqua excusat causa. (n. 166). Matutinum autem etiam sine causa potest a Laudibus separari, et sic pariter tres Nocturni, saltem per tres horas. (numero 167). Facta tamen interruptione, adhuc culpabili, probabilius non teneris horam repetere, cum quilibet Psalmorum versus suam habeat significationem (num. 168). V. *Horarum Ordo*, scilicet ne invertatur. Inversio tamen non erit nisi venialis, etiamsi fiat frequenter; et etiam in choro, ut probabilius aint *Cajet.* *Gavant.* *Laym.* *Sanch.* *Bonac.* etc. (n. 170 et 171.) Celebrare autem Missam ante Matutinum probabilius et communius non est nisi veniale cum *Less.* *Castrop.* *Conc.* *Tourn.* *Sot.* *Tolet.* *Bellar.* *Croix*, *Salm.* et aliis puribus. (Vide l. 6. n. 347.) VI. *Tempus præfixum*. Tempus Matutini incipit ab hora vespariarum diei antecedentis usque ad meridiem subsequentis (L. 4. n. 174.) Idque probabiliter procedit etiam de officio defunctorum, extra tamen Chorum (*ib.* Qu. II.) Et de hoc adest etiam Decretum Sacr. Congr. Ritum apud Ferraris Biblioth. Tom. 4. verb. *Litanie p. 493. Nota ad litt. (a).* Non idem currit autem de litanis. (*Ib.* Qu. III.) An autem satisfaciat dicens matutinum hora secunda post meridiem? Alii affirmant, ut *Salm.* cum *Sanch.* *Trull.* etc. dicendo in hodie permitti ex consuetudine introducta. Sed verius negandum cum *Holz.* *Croix.* et *Conc.*, quia tunc nondum incepta est hora vespariarum, quæ est media inter meridiem et occasum; dies enim ecclesiasticus non nisi ab hora Vespariarum incipit. Quòd autem consuetudo undique jam introduxit recitari matutinum hora secunda post meridiem à majori parte fidelium, juxta dicta de consuetudine (Lib. 1. n. 107 et seq.), hoc probandum esset; sed usquedum non probatur, possidet lex opposita (l. 4. n. 174. Qu. I.); tempus autem horarum incipit a media nocte ad meridiem: vesparum et completarum à meridie ad medianam noctem. (lib. 4. 2. 173. v. *Tempus*.)

75. — VII. *Intentio et attentio*. Requiritur intentio (scilicet ecitandi) saltem virtualis; sufficit pro illa, si ab initio sumptuosa breviarium ad recitandum. Communissime autem, et probabilius cum *Suar.* *Castrop.* *Less.* *Tourn.* *Pont.* *Vasq.* et *Croix* cum aliis, non requiritur intentio satisfaciendi obligationi; imo recitans implet, etiamsi positive intendat nolle implere, quia impletus non potest non implere, cùm satisfactio non pendeat à sua, sed a voluntate legis, sive Ecclesiæ (n. 176). Requiritur insuper attentio, saltem externa, scilicet ne apponatur actio in-

compatibilis cum attentione interna. An autem requiratur etiam interna? alii affirmant requiri internam, quæ sit vel ad Deum, vel ad sensum, vel saltem ad verba, nempe ut recte pronuncientur; quia alias, prout dicunt, non esset oratio. Alii verò pluri-mi negant, dicentes veram esse orationem, quæ fit cum intentione orandi et attentione externa: ita *Lug. Palud. Conning. Angel. Sylo. Croix*, et plures alii cum *S. Anton. ex D. Th. Verba S. Antonini* hæc sunt: « Sed si evagatio est advertenter, » et solum secundum actum interiore, licet temeraria et gra-vis foret, non tamen mortale, nisi per contemptum, quia Ecclesia non habet judicare de actibus merè interioribus; propter quod Minister Ecclesiae, licet dicendo orationem cogitet aliud, non videtur transgressor præcepti ex natura facti. » *S. Anton. 3. part. tit. 13. cap. 4. §.* Verba autem *S. Thomæ* sunt: « Quando aliquis ex proposito mentem ad alia distrahit in orando; tunc enim sine culpa non est: præcipue si in aliis sponte se occupat quæ mentem distrahunt, sicut sunt exteriora opera, et si ad contrarium mens evagetur, etiam culpa mortal is erit. » In 4. sent. dist. 15. q. 4. art. 2. solut. 4. ad 2. Juxta igitur *D. Th.* evagatio interna non est sine culpa, scilicet veniali, externa autem non sine mortali; et sic id intelligit idem *S. Antoninus*, dicens: « Unde *S. Thomas* dicit ibi, quod in oratione, si in aliis sponte se quis occupat in his quæ mentem distrahat sicut sunt opera exteriora, etiam culpa mortal is erit. » *Loco cit.* Ratio autem 1. hujus sententiae est, quia, si attentio interna esset de essentia orationis, ministrans Extremam Unctionem sine attentione interna invalidè ministraret, cùm forma hujus Sacramenti sit deprecatoria, *Indulgeat tibi Deus*, etc. ex illo *S. Jacobi*: *Orent super eum, ungentes*, etc. Ep. 5. 14. sed id non potest dici, cùm constet ex *Florentino* ad valorem Sacra-menti tria tantum requiri et sufficere, nempe materiam, formam, seu verba à Ministro prolatæ, et intentionem ipsius faciendi quod facit Ecclesia. Ratio 2. quia si attentio interna de essentia orationis esset, etiam is qui cum involuntaria distractione horas persolveret, nec etiam satisfaceret. Propter has rationes minime contempendas, videtur hæc secunda sententia non posse dici improbabilis. Cæterum convenient omnes, quod ut dicatur quis non implere, oportet ut non solum advertat distractionem, sed adhuc, ut plene advertat se distrahi ab officio: alias, licet voluntarie se distrahat, non tamen voluntarie se distrahit à recitatione. Scrupulosus autem propter distractiones nunquam tenetur repetrere. Ita *Suar. Sot. Nao. Cajet. Conc. et alii communiter* Vide lib. 4. n. 177. v. *Cæterum*.

76. — Quæritur IV. Quænam causæ excusant à recitatione officii? Excusat I. *infirmitus* gravis, sive grave incommodum. Laborans autem tertiana vel quartana tenetur recitare, et etiam anticipare, si commodè potest. Non tenetur tamen anticipare matutinum in die præcedenti, nullus enim obligatur suo privilegio uti. Si quis commodè potest, tenetur dicere officium cum

socio. In dubio an ob recitationem graviter lœdaris, non teneris; secus in dubio an excuseris, nisi habcas probabilem rationem; sed melius est tunc ut remittas medico, aut superiori, vel saltem viro prudenti. Quando autem urget morbus, si nequis recitare totum, nec teneris ad partem, quia alias magna supereret tibi scrupulosa anxietas, an pergere possis, vel ne, in reliquis recitandis; ita valde probabiliter *Suar. Nao. Sanch. Lug. Carden. Ronc.* etc. (Lib. 4. n. 154.) II. *Impedimentum justum*, puta si quis occupetur in officio charitatis, quod non posset omittere sine scandalo, aut notabili detramento proprio, aut alieno, v. g. si nequeret differre concionem sine nota, vel confessiones aliorum in magno concurso (n. 156). III. *Cæcitas* (n. 157) IV. *Carentia Breviarii*. Teneris tamen dicere quæ mente retines, modò id, quod retines, pertingat ad quantitatem saltē parvæ horæ. Et si cares officio proprio, teneris recitare ex communi. Item si absque magno incommodo potes socium adhibere, teneris. An autem Beneficiarius teneatur etiam conducere socium ad horas persolvendas; si nequit solus? Adest duplex sententia probabilis; sed affirmativa est communior et tutor; imò omnino sequenda, si ille velit fructus percipere; cum sola enim probabilitate opinionis oppositæ nequit possessionem fructuum inchoare, ut recte aiunt *Less. Soto, Sal. Conc. Tourn. Bonac.* et alii communiter (Lib. 4. n. 158. et vide l. 3. n. 761. Qu. II.) juxta dicta in opere quod inscribitur *Homo Apostolicus. Tract. X. num. 8 et 145.* V. Excusat *Dispensatio Pontificis*; et etiam proprii Episcopi (ad breve tamen tempus), si adsit causa; puta si dubitetur de morali impotentia. (l. 4. n. 159.)

§. III. De Censuris in genere.

(In hoc paragrapho ponuntur tantum definitiones, divisiones, et principia, relictis quæstionibus, aliisque notitiis, quæ habentur in *Hom. Apost. Tract. XIX.* ubi fusè egimus de censuris.)

77. — QUÆRIT. I. Quid et quotuplex sit censura? « Censura est poena spiritualis et medicinalis, per quam delinquenti et contumaci per ecclesiasticam potestatem aufertur usus quorundam spiritualium bonorum. »

78. — Dividitur censura 1. in excommunicationem, suspensionem, et interdictum. 2. In eam quæ est à jure, nempe quæ fertur per legem generalem et permanentem, et eam quæ est ab homine, quæ scilicet fertur à Prælato per particularem sententiam. 3. In eam quæ dicitur latæ sententiae, quæque incurritur ipso facto, et ferendæ sententiae, quæ non incurritur nisi post sententiam, prout sunt censuræ verbis futuri temporis; vide in cit. *Tract. XIX. n. 2.*

79. — Quær. II. Quis potest ferre censuras? Possunt omnes superiores ecclesiastici habentes jurisdictionem in foro externo, vel ordinariam, prout Pontifex, Concilia, Episcopi, et ipsorum Vicarii, item Vicarii Capitulares, et Capitula Religionum, eorumque Prælati; vel delegatam, ut sunt n*i* quibus ab habente

ordinariam facultas committitur; vide d. *Tr. XIX. n. 3.* Quær. III. Quid requiratur, ut quis possit ligari censuris? Requiritur 1. Ut sit homo. 2. Ut sit baptizatus. 3. Ut sit rationis compos. 4. Ut sit persona determinata. 5. Ut sit subditus. Quoad peregrinos vero, vide ib. n. 6. Quær. IV. Quid requiratur ad incurriendam gravem censuram, putâ excommunicationem majorem, vel suspensionem totalem, aut ad longum tempus? Requiritur 1. peccatum grave, et ut materia sit etiam per se gravis, aut saltem valde conducens ad finem intentum. At in dubio Superioris præceptum certè ligat. 2. Actus externus. 3. Actus consummatus. 4. Contumacia, ita ut delinquens sciat crimen, non solum vetitum esse jure divino, sed etiam ecclesiastico. Vide autem illationes, quæ ex his inferuntur cit. *Tract. XIX. n. 7.* Quær. V. quis possit a censuris absolvere? A censura lata per sententiam particularem ordinarii est tantum potest absolvere, qui eam tulit, vel ejus superior, aut successor, aut delegatus. Ab illa autem quæ lata est a jure, vel ab homine per sententiam generalem (modo non sit reservata), potest absolvere quis confessorius; vide ib. n. 11.

30. — Hic autem notandum 1. quod Episcopi ex c. *Liceat* 6. sess. 24. in Trid. possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, et suspensionibus ex delicto occulto; exceptis iis quæ oriuntur ex homicidio voluntario, et aliis deductis ad forum contentiosum. Item possunt absolvere à quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolice reservatis, quoscumque sibi subditos in Diœcesi sua per seipso, aut Vicarium ad id specialiter deputandum. De hoc vide *Tract. XX. à n. 29.* Hanc autem facultatem potest Episcopus etiam generaliter aliis delegare; ib. n. 34. Notandum 2. quod prædicta facultas verius sublata est Episcopis respectu ad hæresim, et alias casus reservatos, vide n. 38. Si tamen quis sit impeditus adire Romam, bene potest absvolvi ab Episcopo: absolutè quidem, si impedimentum est perpetuum: sub juramento vero adeundi Romam, si est temporale, exceptis semper mulieribus, et pueris; vide ib. n. 39 ad 45. Insuper hic obiter notandum 3. quod excommunicatione Papalis in violantes immunitatem ecclesiasticam, à qua absolvenda Clemens VIII etiam Regularibus facultatem abstulit, prout dicitur in *Tract. XX. n. 99*, illa tantum incurritur ab iis qui violenter et injuste extrahunt ab Ecclesia confugientes ad eam; Clemens enim in suo Decreto nullam aliam excommunicationem Regularibus vetavit absolvere respectu ad violantes immunitatem, quam illam quæ declarata fuit à Gregorio XIV, qui in Bulla 7. declaravit violantes immunitatem, per extractionem confugientis ad Ecclesiam, incurrire ipso facto eamdem excommunicationem Papalem, quæ prius fulminata fuit in violantes libertatem ecclesiasticam à Paulo II, in *Extrao. Etsi Dominici, de Pænit. et Rem.* et à Sixto IV, in alia *Extrao. Etsi Dominici, eod. tit.* Qui Pontifices hujusmodi excommunicationem ita sibi reservarunt, ut in generali concessione absolvendi à casibus Pontificis hæc non comprehendetur. Nec obstat textus an c. *Cum pro tua, de Sent.*

excomm. ubi, cùm aliquis in claustro cuiusdam Monasterii quendam Clericum verberasset, dicitur in textu, illum duplensem incurrisse excommunicationem, unam, quia percussit Clericum, alteram, quia læsit immunitatem. Nam communiter notant DD. cum *Fagn. in cit. cap. num. 10.* excommunicationem illam ob læsionem immunitatis impositam fuisse non à jure, sed ab ipso Episcopo; ita *Abbas, Cardin. Ancharen.* cum *Innocent.* qui verbo, *Duplicem*, sic annotavit: « Duplicem, id est ob injectionem manuum ipso jure, et violationem claustræ ab ipso » (Episcopo) latam. » Hinc *Fagn.* cum aliis in *cap. Inter alia, de Immun. Eccl. n. 102*, ut certum habet nullam adesse excommunicationem latæ sententiae Papæ reservatam contra percutientes vel furantes in Ecclesia.

§. IV. De Censuris in specie.

Et I. De Excommunicatione.

81. — EXCOMMUNICATIO est « censura, per quam privatur homo communione ecclesiastica. » Est duplex; *Minor*, quæ privat tantum usu passivo, seu receptione Sacramentorum; vide in *Hom. Apost. Tract. XIX. n. 26 et 27.* Et *Major*, quæ privat etiam activo, et omni communicatione, ut infra mox dicemus n. 83.

82. — Excommunicatus potest esse vel toleratus, vel vitandus. *Toleratus* est quem fideles non tenentur vitare, ex *Const. Ad evitanda Concilii Constantiensis*, nec etiam in divinis, ut probabilius aiunt DD. vide ib. n. 25. Et idem dicitur de suspensiis, et interdictis toleratis. *Vitandus* est, quem fideles tenentur vitare. Et dupliciter quis potest esse vitandus, vel quia est nominatum excommunicatus, et denunciatus, vel quia est publicus percussor clerici, vel monachi: ita tamen, ut factum nulla possit tergiversatione celari, nec aliquo suffragio excusari, ut dicitur in *can. Si quis suadente. 17. qu. 4.* Vide *cit. tract. XIX. n. 16.* Hæc autem excommunicatione, si percussio est enormis, vel gravis, et publica tantum à Papa absolvitur; nisi percussor sit mulier, aut impuber; hi enim possunt absolviri ab Episcopo, qui potest etiam absolvere à percussione levi adhuc publica; et adhuc à gravi vel enormi, si sit occulta; vide *Tract. XX. n. 46. ad 48.*

83. — Excommunicatus igitur excommunicatione majori (esto sit toleratus) privatur 1. Suffragiis Ecclesiæ. 2. Beneficiis, ita ut collatio Beneficii ipsi facta sit omnino nulla. 3. Susceptione et administratione Sacramentorum, ac omni usu divinorum officiorum. 4. Omni communicatione spirituali, et civili cum fidelibus. Ex alia parte peccant fideles, si communicant cum excommunicato vitando, sive in divinis, nempe si cum eo Missam audiant, officium recitent; sive in civilibus, scilicet si illum allocuantur, cum eo habitent, societatem ineant, eum salutent, scribant ei; quæ omnia comprehenduntur illo versu: *Os, Orare, Vale, Communio, Mensa negatur.* Hi autem communicantes in

tribus peccant graviter. 1. Si casibus communicant in divinis. 2. Si in contemptum Ecclesiae. 3. Si in criminoso, id est si communicant in eodem crimen (*puta concubinatu*) ob quem ille est excommunicatus; et in hoc tertio casu incurunt etiam excommunicationem majorem; in aliis vero (*regulariter loquendo*) peccant tantum venialiter, et ligantur sola excommunicatione minori: à qua culpa, et excommunicatione excusat necessitas, utilitas, lex conjugii, subjectio, et ignorantia, quae alio versu continentur: *Utile, Lex, Humile, Res ignorata, Necessa.* Vide de his *Tr. XIX.* in *toto Puncto.* II. Dixi, *regulariter loquendo*, nam esto sit probabile quamcumque communicationem civilem cum vitando esse tantum venialem, probabilius tamen est esse mortalem, si sit frequens, cum proposito frequenter cum eo communicandi; vide *ib.* n. 22.

II. De Suspensione.

84. — SUSPENSIO est « censura, qua clericus functiones aliæ quas ecclesiasticas exercere prohibetur. » Multipliciter autem dividitur suspensio. 1. Alia est à jure: alia ab homine. 2. Alia fertur ad certum tempus, quo elapsò expirat: alia fertur absolute, quæ manet donec per absolutionem auferatur. 3. Alia est ab officio, nempe ordinis, vel jurisdictionis; alia à beneficio; et alia ab utroque, tam ab officio, quam à beneficio. Vide questiones super hac censura in *Hom. Apost. Tract. XIX.* ex num. 64.

III. De Depositione.

85. — DEPOSITIO est « quæ privat simpliciter omni usu officiorum, et beneficiorum. » Depositio autem alia est *Realis*, quæ dicitur etiam degradatio. Alia *Verbalis*, quæ absolutè dicitur depositio. Prima fit cum solemnitate, et privat privilegio tam fori, quam canonis, absque spe restitutionis. Secunda vero fit sine solemnitate, utroque privilegio retento; vide *Tr. XIX.* n. 67.

IV. De Interdicto.

86. — INTERDICTUM est « censura ecclesiastica prohibens usum tam divinorum officiorum, quam aliorum Sacramentorum, et etiam ecclesiasticæ sepulturæ usum, quatenus talis est. » Dicitur, *talis est*, quia excommunicatione etiam privat eodem usu, sed quatenus est communicatio cum fidelibus; suspensio autem non impedit propriè usum, sed exercitium potestatis ecclesiastice. Interdictum aliud est *Locale*, quod immediate afficit locum, aliud *Personale*, immediate afficiens personas. Potest esse etiam mixtum, quod afficit immediate tam locum quam incolas. Vide alia *Tract. XIX.* n. 68. Adest etiam *Cessatio à divinis*, quæ definitur: « Prohibitio clericis facta, ut abstineant ab officiis divinis, et ab ecclesiastica sepultura. » Hæc non est censura, nec imponitur per modum medicinæ, sed tantum in si-

gnum mœroris, ob aliquam gravissimam injuriam Deo vel Ecclesiae irrogatam. Ipsa imponi potest à quibus imponuntur censuræ.

V. De Irregularitate.

87. — IRREGULARITAS est « impedimentum canonicum, Ordinum sacrorum susceptionem, et susceptorum usum impedientis. » Dictum est *impedimentum*, non censura; quia sic vult communior, et probabilius sententia: vide *Hom. Apost. Tr. XIX.* n. 73. Notandum hic 1. quod irregularitas non incurrit, nisi in jure sit expressa, ex c. *Is. qui, de Sent. excom.* Unde in dubio non incurrit, nisi dubium sit circa homicidium factum; in dubio enim, an quis ad illud concurrerit vel ne, habetur ut irregularis. *ibid.* n. 79 et 80. Notandum 2. quod ad incurriendam irregularitatem ex delicto, requiritur saltem scientia legis Ecclesiastice prohibentis. An autem etiam scientia poenæ? Probabiliter adhuc affirmant *Nao. Sylo. Sanch. Castrop. Ronc. etc.* Vide *ibid.* n. 83 et 84. Irregularitas tollitur 1. per cessationem causæ, si sit ex defectu ætatis, ignorantiae, aut paupertatis, vel infamiae facti, quæ tollitur etiam per mutationem loci, aut per emendationem; nam alias, si est juris, scilicet per sententiam, requiritur dispensatio. 2. Per Baptismum (si sit ex delicto). 3. Per dispensationem. 4. Per professionem religiosam; vide *ib.* n. 85 ad 87.

88. — Irregularitas alia est ex *delicto*, alia ex *defectu*. Irregularitates ex delicto sunt sex. I. Ob Baptismum serio, et scienter iteratum, et tunc fit irregularis tam baptizans, quam baptizatus; Vide *Tract. XIX.* n. 88. II. Ob violationem censuræ, nempe si quis ea inmodatus scienter exercet actum Ordinis solemniter; n. 89. III. Ob peccatum, quo clericus scienter et seriè actum Ordinis sacri, quem non habet, solemniter exercet; n. 89 et 90. IV. Ob aliquas furtivas susceptiones Ordinum, id est 1. si quis accipit Ordinem sine approbatione Episcopi, ex c. *de eo qui furt. etc.* 2. Si absque dispensatione ejusdem suscipit eadem die plures Ordines, quorum unus est sacer, ex c. 2 et 3. *cod. tit.* 3. Qui post matrimonium contractum ante consummationem accipit Ordinem sacrum, uxore renidente, ex *Etrav. Antiquæ de voto*, vide *cit. Tr. XIX.* n. 91. Diximus autem ob aliquas, nam aliae furtivæ Ordinum susceptiones enumerare supra num. 46. inducent tantum suspensionem (Papæ quidem reservatam, si est publica), sed non irregularitatem. Et idem probabiliter dicendum de eo qui censura irretitus sacram accipit Ordinem, scil. quod non fiat irregularis nisi in ipsa ordinatione Ordinem ultro exerceat, juxta dicenda *hic n. 91*. V. Ob enormia criminis, si sint publica et notoria facta, vel iure, habeantque à jure annexam infamiam, ut sunt adulterium, incestus, sodomia, perjurium in judicio, hæresis, simonia, rapina, lenocinium, exercitium usurarum, raptus mulierum, et similia. Hæc autem irregularitas, si est facti, tollitur per emendationem, si juris, per dispensationem, vide *Tr. XIX.* n. 92. VI. Ex injusta muti-

latione, et tantò magis ex homicidio voluntario, ex cap. *Si quis. I. de Homic.* Et ex Clement. un. eod. tit. Hæcque irregularitas extenditur etiam ad mandantes, consulentes, aut aliter concurrentes, ex cap. *Si viduam.* Dist. 58. Vide alia super hoc punto *Tract. XIX. n. 94 et seq.*

89. — Irregularitates autem ex defectu sunt octo : I. ex defectu animæ, ex quo irregulares sunt 1. amentes, phrenetici, et epileptici. 2. Illitterati, juxta dicta h̄ic n. 35. 3. Neophyti, seu recenter conversi. II. Ex defectu corporis, nempe si quis habet vitium, quod vel impedit congruum exercitium Ordinis, vel notabilem afferit indecentiam. Ex primo capite *impedimentum* sunt irregulares cæci, surdi, muti, carentes manu, aut digitis omnibus, aut pollice, vel indice. Ex secundo autem capite *deformitatis* sunt irregulares leprosi, carentes naso, et aliter monstruosi, putâ habentes gibbam valde enormem; vide *Tr. XIX. n. 116. ad 125.* III. Ex defectu natalium, ex quo sunt irregulares omnes illegitimi; qui tamen legitimantur vel per subsequens matrimonium, vel per professionem religiosam, vel per dispensationem Pontificis: vide ibi n. 126. ad 129. IV. Ex defectu ætatis, de quo vide dicta h̄ic n. 43 et 44. V. Ex defectu *Sacramenti*, nempe ex bigamia: dicitur *Sacramenti* cō quod duas ducens uxores nequit aptè significare unionem Christi cum Ecclesia, que fuit unica ejus sponsa. Bigamia autem triplex est, quæ impedit à susceptione Ordinum, scilicet 1. *Vera*, quando quis cum duabus successivè verum contraxit matrimonium. 2. *Interpretativa*; quando quis sola fictione juris censemur duas habuisse uxores, de quo vide cit. *tr. XIX. n. 134. ad 139.* 3. *Similitudinaria*, quæ contrahitur ex attentatione matrimonii (quamvis invalidi) cum corrupta, vel cum virgine, post votum solemne emissum in Religione, vel post susceptionem sacri Ordinis, vide *ibid. n. 138.* VI. Ex defectu *infamiae*, de qua vide dicta h̄ic n. 88. ad V; nam irregularitates ex defectu, et ex delicto ob infamiam in idem coincidunt. VII. Ex defectu *libertatis*; unde sunt irregulares, 1. omnes servi propriæ dicti. 2. Conjugati. 3. Curiales obligati curiae propter juramentum, aut stipendum. 4. Milites, saltem quamdiu juramento tenentur; vide *Tract. XIX. n. 142. ad 145.* VIII. Ex defectu *lenitatis*, scilicet ex licita mutilatione membra, quæ fit à Chirurgis cum incisione, vel adustione; vel ex licto homicidio in bello justo offensivo, aut in judicio per cooperationem activam, efficacem, proximam, et ad occasionem ordinatam, vide *ibid. num. 146.*

Sectio II. De Diaconatu.

90. — Quid Diaconatus? et quæ ipsius materia, et forma? — 91. Oficia Diaconi. Censura ligatus, etc. De Pœnitentia imposta ab Episcopo, an implenda sub gravi.

90. — DIACONATUS est « Ordo quo confertur potestas immediate assistendi Sacerdoti in Missa, porrigoendo ei patenam

» cum hostia, et calicem cum vino: item legendi Evangelium, et prædicandi. » Sententia nobis probabilior (juxta dicta h̄ic n. 28.) tenet, unicam Diaconatus materiam esse manum Episcopi impositionem, unicamque formam esse verba Episcopi: *Accipe Spiritum Sanctum ad robur, etc.* Sed quia altera sententia etiam est probabilis, ideo tenenda, nempe, quod porrectio instrumentorum etiam sit materia integralis partialis, ac propterea dicendum quod materia Diaconatus est duplex, scilicet impositione manus dexteræ Episcopi, cum forma: *Accipe Spiritum sanctum etc.*, et traditio libri Evangeliorum cum forma *Accipe potestatem legendi Evangelium, etc.* Ambo autem sunt materiæ et formæ partiales unum Ordinem constituentes. Valeret etiam traditio Bibliæ, quia ibi jam continentur Evangelia. Sed dices: ab initio quomodo ordinabantur Diaconi, quando deerat liber Evangeliorum? Respondeatur, Christum Dominum reliquisse Ecclesiæ potestatem determinandi in specie materias, et formas Sacramentorum, quorum ipse non determinavit. Et juxta hanc sententiam character imprimitur in *ipsa libri traditione*, ut dicit D. Thomas, sive in prolatione secundæ formæ (*Lib. 6. n. 748.*): ita juxta hanc sententiam, sed vide dicta in *Hom. Apost. Tract. XVII. n. 14. ad 16.*

91. — Officia Diaconi (præter dicta) sunt, 1. solemniter baptizare: sed nonnisi de licentia Parochi, et in gravi necessitate: alias Diaconus qui baptizat solemniter sine commissione, etiam in necessitate, irregularitatem incurrit. 2. Ministrare Eucharistiam, sed pariter id non licet nisi fiat ex commissione Parochi, et in necessitate gravi, nempe si populus sit communicaturus, et desit Sacerdos (*lib. 6. n. 237. Q. I.*); alias si ministrat sine commissione, etiam fit irregularis (*n. 234.*) 3. Deferre pyxidem, aut ostensorium cum Eucharistia. 4. Prædicare, et lavare corporalia in defectu Subdiaconi. Diaconus autem censura ligatus irregularitatem incurrit, si ministrat, juxta dicta n. 88. ad II. Qui vero irretitus censuris Diaconatum suscipit, non fit irregularis, nisi in Missa ordinatione ultro Ordinem susceptum exerceat. (*vide l. 6. n. 799. Dub. 3. v. Utrum.*) Quæritur an obliget pœnitentia imposita Diaconis et Subdiaconis ab Episcopo recitandi Nocturnum diei currentis, et Sacerdotibus tres Missas celebrandi? Alii affirman; sed probabiliter alii (ut *Soto, Valentia, Castr. Pelliz. Gobat, etc.*) dicunt dicendas tantum de decentia, non autem de obligatione, saltem non gravi, cum de ea non constet. (*l. 6. num. 829.*)

Sectio III. De Presbyteratu.

§. I. 92 et 93. Quid Presbyteratus? et quæ materia et forma? — 94. De defectibus supplendis. §. II. — 95. De Sacrificio Missæ. Quid Sacrificium, et quotplex? — 96. Quid Missa? — 97. Qu. I. Quæ requirantur ad Missam? De materia Missæ, et hic de pane. — 98. De vino. — 99. De præsentiæ materiæ. — 100. De forma — 101. Qu. II. Quomodo Christus sit præsens? — 102. Qu. III.